

Урок 4.

Тема уроку: Соціально-економічний розвиток українських земель у складі Російської імперії в першій половині XIX століття.

Алгоритм вивчення теми:

1. Прочитати текст параграфу 4 підручника, виписавши в зошит незнайомі та нові терміни;
2. Ознайомитися з конспектом уроку;
3. Опрацювати карту “Господарство українських земель в першій половині XIX сторіччя”;
4. Виконати завдання в Листі самоконтролю.

Основою економіки українських земель у складі Російської імперії в першій половині XIX століття залишається сільське господарство, а основними робітниками – селяни. Селяни поділяються на дві категорії – поміщицькі (кріпаки) та державні селяни. Селяни обробляли свої наділи, які їм виділяли поміщики, а за це сплачували грошовий оброк (чинш) або працювали власним інвентарем на землях поміщика – панщина. Натомість державні селяни сплачували на користь держави фіксований податок за користування землею. Характерною особливістю розвитку сільського господарства в цей період стає занепад поміщицького господарства з одночасним розвитком капіталістичних відносин. Найбільш стрімко капіталістичні відносини розвиваються на Півдні, де переважають державні селяни та колоністи. Вони були зацікавлені в ефективному використанні землі, тому застосовують техніку та вільнонайману працю.

В цей же час починає складатися система сільськогосподарської спеціалізації регіонів України. В промисловості в 30 х роках XIX сторіччя починається промисловий переворот. Водночас стрімкого розвитку набуває цукроваріння.

Розвиток сільського господарства та промисловості сприяв розвитку торгівлі як внутрішньої, так і зовнішньої. Внутрішня торгівля була представлена ярмарками, а зовнішня здійснювалася через порти Чорного та Азовського морів. У 1817 році, з метою заохочення іноземних купців, Одесі було надано статус «порто-франко» (сторінка 37 підручника), а 1836 року цей статус отримує і Бердянськ.

Особливе місце в економіці українських земель займало чумацтво.